

Bir Tefekkür Levhası

Bir gün bir bahar mevsiminde, meşhur Çoruh Nehri kenarında bulunan köyümüzün etrafındaki bağ ve bahçeleri temaşa ederken, akan suların şırıltıları, kuşların cıvıltıları, ağaçların hemhemeleri bana öyle bir sürür, öyle bir saadet, öyle bir zevk bahşetti ki, sanki bu hâl cenneti andıran ulvi manzaraları tahattur ettiriyordu. Bu ulvi manzara, her mütefekkir insanı kendine ihtiyarsız olarak âşık ve meftun eder.

Evet köyümüzün kırlarındaki papatyalar, çeşitli, allı yeşilli çiçekler, mor menekşeler, şirin kokulu dağ çiçekleri insana, bambaşka bir sürür ve haz veriyordu. Bu manzara gezip dolaşmakla ne bezdiriyor ne de usandırıyor. İnsanı gayr-i ihtiyari tefekküre ve sevdaya sevk ediyordu.

O neşeli çayır kuşlarının ve serçelerin cıvıltıları, bülbüllerin nağmeleri insanı âdetâ kendinden geçiriyordu. Bir an başımı köyümüzün etrafındaki, semavata sed çekmiş ulu dağlara çevirdim ve onların lisan-ı halleriyle **“Velcibale evtada”** ayetini okuduklarını hissettim.

“Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelal! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîminin dersiyile anladım ki, nasıl denizler acaibleriyle seni tanıyorlar ve tanıtıyorlar. Öyle de: Dağlar dahi, zelzele tesiratından zeminin sükûnetine ve içindeki dâhilî inkılabat fırtınalarından sükûtuna ve denizlerin istilasından kurtulmasına ve havanın gazat-ı muzırradan tasfiyesine ve suyun muhafaza ve iddiharlarına ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle seni tanıyorlar ve tanıtıyorlar.” (bk. *Münacaat*)

“Göge bakmıyorlar mı, nasıl yükseltilmiş? Bakmıyorlar mı o dağlara nasıl dikilmişler? Yeryüzüne bakmıyorlar mı, nasıl yayılmıştır!” (*Gaşiye, 88/18-20*)

ayetlerinin emri mucibince onları tefekküre daldım.

Sonra nazarımı sayısız ve parıl parıl yıldızlarla bezenmiş semavata çevirince

---

lisanımdan gar-i ihtiyari olarak; "**Allahü ekber, sübhanallah**" kelime-i kudsiyeleri döküldü. Sonra şöyle dedim: "Ey Zat-ı Akdes senin kudretinin, büyüklüğünün ve ilminin nihayeti yoktur. Sen ne büyüksün ne kebirsin. '**Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş azamet ve celal sahibi.**' Seni tanımamak, sevmemek ve seni takdir etmemek hiç kabil-i imkân mıdır? Senin azamet ve kibriyani, varlık ve birliğini tefekkürden hâsıl olan lezzet, cennetlerin fevkindedir."

Bir Van ziyaretimde Erek Dağı'na gitmiştim. Dağı temaşa ederken kalbimde türlü türlü hisler, aklımda bin bir çeşit fikirler coşmaya başladı. Hayalen Üstad Hazretlerinin zamanına gittim. Kendi kendime şöyle dedim: "Acaba Hazret-i Üstad, İstanbul'daki o şaşaalı hayatı niçin terk etti? Bunun hikmeti sadece vatan hasreti ve buradan ahrete gitme arzusu olmasa gerekti. Neden etrafını saran ve kendisine meftun olan o kadar kalem ve fikir erbabını bırakıp inzivaya çekildi? Niçin içtimaî hayattaki o çok önemli vazifeleri bırakıp da bu ıssız dağlara ve hali mağaralara çekildi? Acaba O'na münzevi yaşamayı tercih ettiren sebep ne idi? Bu dağlarda ve mağaralarda ilahi bir sır mı vardı?"

Birden düşünce ufkumda bir şimşek çaktı ve hakikatle aramdaki perdeleri kaldırdı. **Anladım ki:**

Dağlar, mağaralar mübarekti, onlarda bilinmeyen bereket ve feyizler vardı. Evet dağlar ve mağaralar peygamberleri (as.), müşhidleri, mütefekkirleri zaman zaman misafir etmişlerdi.

Hz. Âdem (as.) Cennet'ten yeryüzüne teşrif ettiğinde, mübarek ayağının ilk bastığı yer Serendip Dağı olmuştu.

Hz. Nûh (as.) tûfandan sonra maiyetiyle birlikte Cûdi Dağında konaklamıştı.

Hz. İbrahim'in (as.), peygamberliğe giden nurlu yolu da mağaradan geçmişti.

Hz. Musa'yı (as.) kendinden geçiren İlahi nur Tur Dağı'nda tecelli etmişti. Kur'an-ı Azimüşşan da iki cihanın sultanı Hz. Muhammed (asm.)'in kalbine ilk defa Nur Dağındaki Hira mağarasında tulu etmişti. Sevr Dağındaki mağara da o mukaddes hicretin en tehlikeli anında Resûl-i Kibriya'yı (asm.) bağına basmıştı.

Nebilere ilim ve irşadda vâris olan Veysel Karani, İmam-ı Gazali, Abdulkadir-i Geylani gibi bir çok müşhidler de hep dağları ve mağaraları seçmemişler miydi? O inziva köşelerinde kim bilir nice envâra, esrara, tecellilere mazhar olmuşlardı?

Demek ki yalnızlığı ve uzleti ihtiyar eden sadece Üstad değildi. Başta Peygamberimiz (asm.) olmak üzere birçok peygamberler ve onların varisi olan büyük müşhidler hayatlarının belli bir döneminde uzleti seçmişler, ilâhî hikmetlere, rabbanî sırlara ve feyizlere bu dönemde fazlasıyla mazhar olmuşlardır. Ekseriyetle irşat vazifesi böyle bir dönemden sonra başlamıştır.

Şuda var ki, bu mekânlar günah ve isyanlardan uzak yerler olmaları sebebiyle, duaların ve ubudiyetlerin kabulüne ve kudsiyetine tesir etmektedir. Hatta Üstadımız "**Ben bu menzilleri yıldız saraylarına değişmem.**" diye bu hakikati en güzel şekilde nazara vermiştir. Ve bu adeti ömür boyu devam etmiş, hayatı boyunca başta Çam Dağı olmak üzere, temiz ve nezih yerleri ihtiyar etmiştir. Bu mekanlar bazı hakikatlerin ve eserlerin ilham kaynağı olmuştur.

Bu düşüncelerle başımı kaldırdım, karşımdaki Erek dağına baktım. Nazarım ufuklarda dolaştı, şahikalara kondu, sonunda mağarada takıldı kaldı. ..Acaba, o mürşidlere tecelli eden Rabbanî sırlar, Üstad'ımıza bu dağda, bu mağarada mı tecelli etmişti?! Kader-i İlâhînin onu şaşaalı cemiyet hayatından alıp buralara getirmesindeki sır, bu tecellilere mazhar olmasını sağlamak içindi. Sanki, hikmet-i İlâhiye onu, Hz. Resulüllah'a (asm.) hakiki bir varis kılmak için yolunu dağlardan, mağaralardan geçirmiş, hicrete mecbur etmişti.

Anlaşılyordu ki, Bediüzzaman Hazretleri şu Erek Dağını kendine mabed seçmiş, burada tefekkür ve ibadetle meşgul olmuş ve âlemi bu zaviyeden temaşa etmişti. Milyonlarca güneşleri, yıldızları bu rasathaneden seyretmişti. Yeryüzünü süsleyen şu dağları, ovaları, birbirini takip eden leyl ve neharları, rengarenk mevsimleri sahife sahife, yaprak yaprak okumuş ve Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin, sıfatlarının, tecellilerini satır satır, nokta nokta tefekkür etmişti.

Molla Hamid Efendi'nin beni sofraya çağırmasıyla bu haletten ayrıldım.

Yemekten sonra onlara; "Peygamberlerin ve onların vazifesini deruhte eden büyük mürşitlerin, mücedditlerin dağları ve mağaraları seçmelerindeki hikmet nedir? Hiç düşündünüz mü?" diye sordum. Onların mütehayyir kaldıklarını görünce şöyle dedim:

"Bu dağlara ve mağaralara gidenler dönüşlerinde insanlığı, küfür, dalalet ve cehalet karanlıklarından kurtaran nurlar getirmişlerdir. Saadet ve selamet, gaye ve dava, fikir ve düşünce getirmişlerdir. Gerek peygamberler, gerekse onların hakiki varisleri olan mücedditler, mürşitler, müçtehitler küfürden, dalaletten ve sefahatten kurtarmaya çalıştıkları insanlardan çoğu zaman, takdir yerine tahkir görmüşler, işkencelere maruz kalmışlar ve vatanlarından sürülmüşlerdir. Dağların ve şahikaların, şimşekleri üzerlerine çekip, yağmuru bağ ve bahçelere vermeleri gibi peygamberler ve mürşitler de musibetleri, meşakkatleri yüklenmişler ve insanlığı fırtınalı kışlardan çıkararak asude baharlara ulaştırmışlardır. Muazzez Üstadımızın sürgünlere, hapslere, zindanlara maruz kalmasında da böyle bir hikmet olsa gerek."

Evet, insanın manen ve maddeten tekemmülüne vesile olacak en büyük ibadet ve hakikat Allah u Teâlâ Hazretlerini asarından tefekkürdür. Tefekkür kalbin ziyası ve aklın nurudur. Çeşit çeşit, renk renk manzaraları Allah namına hayretle temaşa etmek ne ulvi bir saadettir. Zira Allah için bir an tefekkürün, günlerce ve senelerce

---

nafile ibadetten daha makbul olduğunu Camiü's Sağir'de yer alan bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (sav.) şöyle ifade etmektedir:

"Bir saat tefekkür bazen bir sene, bazen altı sene, bazen de yetmiş sene nafile ibadetten hayırlıdır."

Bu hal insanın tefekkür kabiliyetine göre değişir. Her fabrikanın üretimi onun kapasitesine göredir. Bazısı bir günde bin ton, kimisi yüz ton üretim yaparken, bir diğeri de ancak on ton üretim yapabilmektedir.

Kâinatı seyir ve temaşaya dalan bir mütefekkir, şu uçsuz bucaksız âlemi altı günde yoktan yaratan Cenab-ı Hakk'ın kudret, ilim, irade ve azametini ifade eden tecellileri karşısında hayrette kalır ve o tecellilere meftun olur. Bu meftuniyet ve hayret onu, takdire, tazime ve tebcile sevk eder, kudret-i ilahiye'nin azametine karşı başını hayret secdesine koyar. **"Allahü ekber", "sübhanallah", "maşaallah", "barekallah"** kelime-i kudsiyeleri gayr-i ihtiyarî olarak onun lisanından dökülür, hayreti artar, onu bir zevk-i âlâya, bir firdevsî saadete ve neşveye gark eder.

Zaman zaman nazarımı şemse çevirip tefekkür ettiğimde lisanımdan gayr-i ihtiyari olarak Üstadımın şu harika cümleleri dökülür:

"Ey yeryüzünü ışığıyla yıldızlayan ve zeminin vechini ve bütün çiçeklerin yüzlerini güldüren dünya güzeli, gök nazdarı olan nâzenin güneş!"[\[1\]](#)

Sen, dağların, bağların, çiçeklerin ve bütün nebatatların feyzine ve bereketine vesile olan ne bitmez ve tükenmez bir nursun ki, mahlukatı incitmeden, ürkütmeden halavetli ve muhabbetli nurunu akıtıyor, buzlarını eritiyor, kışlarını bahara kalb ediyor, onları sürurlara gark ediyor ve gönüllerine halavet veriyorsun.

Ya İlahî, sen öyle bir nur sahibisin ki, bütün âlem senin nurunla yokluk karanlıklarından varlık âlemine çıktı. Bütün kâinatı nurlandıran, semavatın göz bebeği, dünyanın hükümdarı, ufukların nuru, **"semâ denizinin yüzünde ziyâdar bir kabarcık ve senin Nur isminin cilvesine kesif bir aynacık"**[\[2\]](#) **"musahhar bir mumdar"**[\[3\]](#) olan letafetli ve sevimli o nur-u mücessem, senin Nur isminin küçük bir tecellisine mazhar olarak Celali ve Cemali isimlerine bir aynadır.

Şunu da ifade edelim ki, insanı mesut edecek ve hakiki saadete kavuşturacak

---

yegane hakikatler marifetullah, muhabetullah ve mehafetullahdır. Cenab-ı Hakk'ın mehafetinden dolayı ağlamak, ne kadar tatlı ve ne kadar zevklidir. Bu bakımdan, ben de gözyaşı dökmeyi çok seviyorum. Sızlanmak ve ağlamak beni çoğu zaman teselli ediyor. Kendi kendime; *"Ağla gözüm ağla, bugün ağla ki yarın gülesin. Dünyada ağla ki ahrette ağlamayasın."* diyorum.

Aşık Yunus da bir şiirinde şöyle der:

*"Ağla gözüm ağla gülmezem gayri,
Gönül dosta gider gelmezem gayri."*

*"Yansın canım, yansın aşkın oduna,
Aksın kanlı yaşım silmezem gayri."*

*"Varlığım yokluğa değişmişim ben,
Bu gün cana başa kalmazam gayri."*

*"Muhabbet bahrinin gavvası oldum,
Gerekmez ceyhun'a dalmazam gayri."*

Yanık bir ehl-i aşk şair de şöyle der:

"Ağlama gözlerim Mevla kerimdir."

Evet, **Mevla kerimdir, Mevla rahimdir, Mevla şefiktir, Mevla hâkimdir, Mevla kadirdir, Mevla azizdir, Mevla latiftir, Mevla cemildir.**

İnsanı dünya ve ahrette mesut edecek ve onu ebedi saadete kavuşturacak yegâne bir şey var ise o da ilimdir, marifettir. İlim ve irfanımı tezyid edecek bir şey vardır, şeyy. Fikrimi tezyid edecek bir şey vardır, şey. Hayalimi tezyid edecek bir şey vardır, şey. İmanımı tekmil edecek bir şey vardır, şey. Kalbimi tenvir edecek bir şey vardır, şey. Gönlüme huzur verecek bir şey vardır, şey. Ruhuma sürur bahsedecek bir şey vardır, şey. Hayatıma saadet bahşedecek bir şey vardır, şey. Dimağımı nurlara gark edecek bir şey vardır, şey. İnsanı Allaha dost edecek bir şey vardır, şey. Kişiyi Allah'a âşık edecek bir şey vardır, şey. Kişiyi Allah'a muhip edecek bir şey vardır, şey. Bu şey, her şeyi kuşatan bir şeydir.

Necip Fazıl da bir şiirinde şöyle der:

“Bir şey koştur benden, şey, her şeyi tutan bir şey.”

Evet, insanı mesrur edecek bir şey vardır ki, o da Allah u Teâlâ Hazretlerine aşk ve sevk ile kulluk etmektir. İnsanı mesut edecek bir diğer husus da Allah’a muhabbet, zikirdir. Sen Allah’ı zikredersen, Allah seni zikretmez mi? Seni anmaz mı?

"Sen Allah’ı seversen,
Allah seni sevmez mi?
Emrinde hizmet etsen,
Hak ecrini vermez mi?"

"Sen rıza kapısında,
Aman Allah'ım desen,
O âlemler sultanı,
'**Lebbeyk kulum.**' demez mi?"

Dipnotlar:

[1] Nursî, B.S. Sözler, Otuz Birinci Söz.

[2] Nursî, B.S. Sözler, On Dördüncü Söz.

[3] Nursî, B.S. Sözler, On Dokuzuncu Söz.